

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA

ORZECZNICTWO CYWILNE SĄDU NAJWYŻSZEGO

Ustawa o spółdzielniach z dnia 29 października 1920 r. (Dz. U. z 1950 r., nr 25, poz. 232).

Art. 52. Wyrok sądu stwierdzający nieważność uchwały o wykluczeniu członka ze spółdzielni nie restytuuje stosunku członkostwa pomiędzy bezasadnie wykluczonym i spółdzielnią, jeżeli członek ten po wykluczeniu wystąpił ze spółdzielni z własnej woli. Skutek takiego wyroku polega tylko na tym, że były członek będzie uważany za takiego, który wystąpił ze spółdzielni w dacie dobrowolnego wystąpienia, a nie został z niej wykluczony (24 XI 1959 — 4 CR 1053/58).

Ustawa wodna z dnia 19 września 1922 r. (Dz. U. z 1928 r., nr 62, poz. 574).

Art. 71. W myśl art. 71 ustawy wodnej zakazane jest nagłe spuszczenie wody, przy czym przez „nagłe” należy rozumieć takie spuszczenie wody, które nie pozwala osobom zainteresowanym na zastosowanie należytych środków ostrożności celem uchronienia się przed ewentualną szkodą. Zakazane jest przeto zarówno spuszczenie wody bez uprzedzenia osób zainteresowanych, jak i takie metody spuszczenia wody, które wskutek swej nagłości (np. równoczesne otwarcie większej ilości śluz) powodują gwałtowny napór wody (18 V 1960 — 2 CR 1/60).

Kodeks zobowiązań z dnia 27 października 1933 r. (Dz. U. nr 82, poz. 598 wraz ze zmianami)

Art. 161 § 2. „Jeżeli sąd prawomocnie zasądził na rzecz poszkodowanego rentę w wysokości 75% jego zarobków na tej tylko podstawie, że w oparciu o opinię biegłego przyjął, iż poszkodowany utracił w swym zawodzie 75% zdolności do pracy, a bez badania zdolności do pracy w innym zawodzie — to tym samym ustalił, że poszkodowany może i będzie mógł w przyszłości zarobić w dotychczasowym lub innym zawodzie jedynie 25% tego, co zarabiał poprzednio, oraz że poszkodowany — gdyby nie nastąpiło zdarzenie powodujące szkodę — zarabiałby w przyszłości tyle samo, ile zarabiał przed tym zdarzeniem, że zatem wysokość szkody równać się będzie kwocie stanowiącej 75% dotychczasowych zarobków miesięcznych. Powaga rzeczy osądzonej takiego wyroku nie stoi na przeszkodzie do zmiany zasądzonej renty od chwili, w której powyższe ustalenia faktów przyszłych okazały się nietrafne” (Uchwała siedmiu sędziów 25 VI 1960 — 1 CO 10/60).

Art. 161 § 2. W przypadku gdy powód w sprawie o rentę jest całkowicie niezdolny do pracy na skutek nieszczęśliwego wypadku, renta powinna być określona bez uwzględnienia obecnych jego zarobków, jeżeli zostanie usta-

lone, że nawet najłżejsza praca wykonywana przez niego przynosi uszczerbek dla zdrowia (1 III 1960 — 1 CR 303/59).

Art. 162 § 2, ograniczający krąg osób uprawnionych do otrzymywania renty wymogiem, aby osoby te były na utrzymaniu zmarłego, nie może być stosowany ściśle. Toteż można uwzględnić roszczenie o rentę wdowy, jeżeli niemożność wykonywania przez nią dalszej pracy zarobkowej pozostaje w związku ze śmiercią współmałżonka i jest przy tym następstwem okoliczności, które usprawiedliwiają wniosek, że zmarły od utrzymywania współmałżonka nie uchylałby się (np. choroba, urodzenie dziecka i konieczność roztoczenia nad nim opieki) (16 III 1960 — 3 CR 1/59).

Art. 239. W umowie z kioskarzami tkwią pewne elementy umowy o pracę (podporządkowanie, wynagrodzenie, urlopy itd.). Toteż nie jest wyłączona w tym wypadku możliwość całkowitej lub częściowej ekskulpacji pracownika solidarnie odpowiedzialnego z drugim, jeśli tym drugim jest osoba umyślowo chora, o czym pracodawca wiedział, i stan ten, trwający dłuższy czas, uniemożliwiał kioskarzowi należyte wypełnianie ciążących na nim obowiązków (7 VII 1959 — 4 CR 1001/58).

Art. 239. Księgowość, jeśli ma być wiarygodna, musi być wolna od jakichkolwiek uchybień i niedokładności. Wszelkie nieścisłości i różnice ujawnione w wyliczeniach placówek uspołecznionych podważają wiarygodność tych wyliczeń i uzasadniają wątpliwości co do prawidłowego obliczenia wysokości manka, dla wyjaśnienia których z reguły konieczne jest sprawdzenie wyliczenia przez biegłego i to również w przypadkach gdy pracownik odpowiedzialny wyliczenia w sposób wyraźny nie kwestionuje.

Zaniechanie przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego mimo istniejących wątpliwości może mieć miejsce wtedy, gdy ostateczne wyliczenie niedoboru zostało dokonane przy udziale pozwanego, który przed sądem wyraża zgodę na przyjęcie tego wyliczenia za podstawę określenia wysokości niedoboru (20 X 1959 — 1 CR 975/58).

Art. 239. Sporządzenie protokołu zniszczenia towarów nie stanowi materialnoprawnej przesłanki zwolnienia od odpowiedzialności, lecz ma charakter wyłącznie dowodowy, to znaczy że sporządzenie go zwalnia pracownika od obowiązku udowodnienia przyczyny szkody, a ciężar dowodu jego winy przerzuca na pracodawcę. Wynika z tego, że zaniechanie sporządzenia protokołu ma tylko ten skutek, że pracownik musi udowodnić, że szkoda powstała ze wskazanych przyczyn przez niego nie zawinionych (24 XI 1959 — 1 CR 1097/58).

Art. 239. Wyręczanie się członkami rodziny przez pracownika materialnie odpowiedzialnego za zgodą pracodawcy przy sprzedaży towarów — wyłącza możliwość powoływania się pracownika na ich nieuczciwość, a może się on powoływać jedynie na to, że niedobór w pewnym zakresie mógł powstać na skutek braku u nich fachowych wiadomości i w związku z tym możliwości pomyłek. Jeżeli jednak pozwolenie pracodawcy na zastępowanie się członkami rodziny nie precyzowało, jacy zastępcy wchodzi w rachubę, fakt wyręczania się małoletnimi członkami rodziny obciąża wyłącznie pracownika (1 XII 1959 — 1 CR 1058/58).

Art. 239. Niesprawdzenie przez kierownika sklepu ilości towaru dostar-

czonego w belach zaplombowanych fabrycznie stanowi jego winę (9 XII 1959 — 2 CR 1026/58).

Art. 304 i 305. Dyspozycje art. 304 i 305 k. z. co do przejścia niebezpieczeństwa przypadkowej utraty rzeczy sprzedanej (kutra) nie mają zastosowania, jeżeli strony unormowały odmiennie kwestię ponoszenia ryzyka takiej utraty rzeczy (16 II 1959 — 4 CR 302/59).

Art. 473. Prekluzja z art. 473 k. z. ma zastosowanie do roszczeń pracodawcy o zwrot nadpłaconego pracownikowi wynagrodzenia, ryczałtów i diet, niezależnie od kwalifikacji roszczeń na podstawie art. 128 i nast. k. z. Odnosi się to i do zaliczek udzielonych na poczet powyższych świadczeń. Prekluzja ta nie ma jednak zastosowania wówczas, gdy roszczenie pracodawcy o zwrot nadpłaty itp. nie jest roszczeniem z umowy o pracę (ze stosunku pracy), lecz wynika z czynu niedozwolonego pracownika — np. podstępne uzyskanie nieależnej części wynagrodzenia (29 IV 1960 — 2 CO 7/60, 2 CR 538/60).

Ustawa z dnia 9 lipca 1936 r. o monopolu loteryjnym (Dz. U. nr 55, poz. 398)

Art. 15. „1) Przepisy art. 15 ustawy z 9 lipca 1936 r. o monopolu loteryjnym (Dz. U. poz. 398) stosuje się do każdej loterii zarządzanej lub zatwierdzonej przez właściwy organ państwa.

2) Przepis ust. 3 art. 15 ustawy ustanawia samoistny termin 6-miesięczny, liczony od dnia wymagalności, po upływie którego wygasa wierzytelność o wygraną, jeżeli w tym terminie nie będzie dochodzona sądownie; Minister Skarbu może ten termin tylko skrócić” (uchwała siedmiu sędziów 16 V 1960 — 1 CO 7/60).

Prawo rzeczowe z dnia 11 października 1946 r. (Dz. U. nr 57, poz. 319).

Art. 10. Młocarnia, która wprawdzie jest używana na gospodarstwie rolnym jej właściciela, ale została nabyta również jako źródło dodatkowego zarobkowania, nie jest przynależnością gospodarstwa rolnego (6 IV 1960 — 4 CR 895/59).

Art. 46. Forma aktu notarialnego dla umów sprzedaży nieruchomości została ustanowiona, by chronić obywatela przed zbyt pośpieszną decyzją i by ułatwić kontrolę państwa nad obrotem nieruchomości, w szczególności dla celów fiskalnych i statystycznych. Dlatego żeby uznać, że żądanie wydania nieruchomości sprzedanej bez zachowania formy aktu notarialnego narusza zasady współżycia społecznego, nie wystarczy wykazanie naganności postępowania powoda.

Interes państwa ludowego w przestrzeganiu przepisów o formie aktu notarialnego byłby naruszony, gdyby sądy chroniły czynności prawne sporządzone bez tej formy. Niebranie pod uwagę tego interesu jest możliwe, jeżeli chodzi o okres najazdu hitlerowskiego, gdy przepisy o formie aktu notarialnego służyły interesom najeźdźcy, jak również o okres międzywojenny, gdyby uznać, że naruszenie interesu państwa rządzonego przez feudałów i burżuazję nie dotyka interesu państwa ludowego. Jeżeli jednak umowa sprzedaży nieruchomości zostaje zawarta w Polsce Ludowej, w zasadzie nie można chronić transakcji przeniesienia własności nieruchomości zawartej

z pominięciem obowiązującego prawa, nawet gdyby nieformalny sprzedawca rzeczywiście działał niewłaściwie (21 V 1960 — 3 CR 112/60).

Dekret z dnia, 28 czerwca 1946 r. o odpowiedzialności karnej za odstępstwo od narodowości w czasie wojny 1939—1945 r. (Dz. U. nr 41, poz. 237).

Art. 13 § 3 dekretu z dnia 28 czerwca 1946 r. (Dz. U. nr 41, poz. 237) mówi nie tylko o zwolnieniu spod zajęcia, lecz również z dozoru i zarządu. W przypadku zatem gdy nieruchomości nie figuruje w ewidencji organów likwidacyjnych (finansowych), ale była przekazana pod zarząd i dozór jednej z agend tego organu, mianowicie Wydziału Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, należy wyjaśnić, w jakich okolicznościach i w jakim charakterze nieruchomości ta została zajęta oraz w jaki sposób i przy zachowaniu jakich formalności została oddana pod zarząd i dozór ADM. Faktyczne bowiem objęcie mogło uzyskać charakter formalnego zajęcia przez późniejsze potwierdzenie w formie decyzji właściwej władzy o oddaniu zajętego mienia w zarząd lub dozór, jeżeli decyzja ta zawiera istotne elementy opisu i wynika z niej przyczyna zajęcia. W takim zaś razie byłby właściwy do orzekania o zwolnieniu majątku sąd karny, jeżeli przeciwko właścicielowi majątku toczyło się postępowanie karne o odstępstwo od narodowości — por. uchwałę 7 sędziów SN z 24 VI 1955 r. — 1 CO 77/54 (21 XI 1959 — 2 CR 870/58).

Kodeks rodzinny z dnia 27 czerwca 1950 r. (Dz. U. nr 34, poz. 308).

Art. 30 § 2. W przypadku gdy powód wyłącznie winny rozkładu pożycia małżeńskiego *jest niezdolny do pracy*, a stan jego zdrowia wymaga stałej opieki, jaką może mu zapewnić wraz z pomocą w utrzymaniu kobieta, z którą powód żyje w związku pozamałżeńskim, tego rodzaju sytuacja życiowa powoda może być uznana za szczególną okoliczność, która przemawiałaby z punktu widzenia szeroko pojętego interesu społecznego za orzeczeniem rozwodu (7 XI 1959 — 1 CR 599/58).

Art. 30 § 2. Rozstrzygnięcie o tym, czy względ na interes społeczny nie przeciwstawia się orzeczeniu rozwodu, wymaga rozważenia całokształtu okoliczności, jakie towarzyszyły rozłączeniu stron, a zwłaszcza ich aktualnej sytuacji życiowej i stosunku do obowiązków wynikających z małżeństwa. Z tego punktu widzenia może również mieć znaczenie zachowanie się małżonka odmawiającego zgody na rozwód, jeśli równocześnie małżonek ten oświadcza, że nie chce współżyć ze współmałżonkiem (22 III 1960 — 1 CR 1195/58).

Art. 46 odnosi się tylko do przypadku gdy oświadczenie o uznaniu złożone zostało wskutek wady oświadczenia woli. Jeżeli oświadczenie o uznaniu ze strony mężczyzny nie będącego ojcem dziecka złożone zostało niewadliwie, to uznający w ogóle nie może żądać unieważnienia uznania (21 IV 1960 — 4 CR 480/59).

Art. 48 § 1. Nie jest dopuszczalne, jako nie przewidziane przez obowiązujące prawo, jakiegokolwiek przywrócenie lub przedłużenie terminów zawitych prawa materialnego, jakim jest także sześciomiesięczny termin wskazany w art. 48 § 1 k. r. (25 XI 1959 — 2 CR 610/59).

Art. 49 § 1. Niepodobieństwo, aby mąż matki był ojcem dziecka, zachodzi także wtedy, gdy wprawdzie sama możliwość współżycia ze sobą małżonków

w okresie koncepcyjnym istniała, ale absolutnie pewny dowód wyłącza, aby mimo możliwości takie współżycie cielesne małżonków w rzeczywistości istniało. Takim dowodem jest dowód z grupowego badania krwi wyłączający ojcostwo męża matki (3 XII 1959 — 2 CR 904/59).

Przepisy ogólne prawa cywilnego z dnia 18 lipca 1950 r. (Dz. U. nr 34, poz. 311)

Art. 2. Przyjęcie przez biegłego za podstawę określenia pracochłonności robót norm wydanych po wykonaniu umowy nie jest równoznaczne z przyznaniem przepisom zawierającym te normy mocy wstecznej, lecz stanowi zastosowanie do robót wykonanych przez pozwanego wypracowanych na podstawie zebranych doświadczeń przeciętnych norm pracochłonności, które z tej racji mają za sobą domniemanie słuszności. Podzielenie w tym wypadku opinii biegłego przez sąd nie jest naruszeniem art. 2 p.o.p.c. (10 III 1959 — 1 CR 225/58).

Art. 43 i 47 § 1. Umowa zawarta między spółdzielnią pracy i osobą prywatną, której ważność została uzależniona od zatwierdzenia przez związek spółdzielni pracy, jest nieważna, jeżeli związek, któremu odpis umowy został przesłany, nie wypowiedział się w ogóle w przedmiocie tej umowy, gdyż niezajęcie żadnego stanowiska nie może być równoznaczne z milczącą akceptacją tej umowy (18 XII 1959 — 3 CR 160/59).

Kodeks postępowania cywilnego. Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 1950 r. o ogłoszeniu jednolitego tekstu kodeksu postępowania cywilnego (Dz. U. nr 43, poz. 349)

Art. 4. Przy ocenie kwestii jurysdykcji niedopuszczalne jest stosowanie w drodze analogii przepisu art. 46 k.p.c. Jurysdykcja sądu musi istnieć podczas całego trwania procesu, toteż w żadnym stadium procesu, w którym jurysdykcji brak, ważne postępowanie toczyć się nie może.

2) W wypadku gdy obywatel polski, przebywający poza krajem, w czasie toczącego się przeciwko niemu procesu o prawa stanu nabył obywatelstwo obce, postępowanie w sprawie przeciwko niemu przed sądem polskim podlega umorzeniu — art. 361 § 2 (28 X 1959 — 1 CR 775/59).

Art. 4 i 20. Sprawa o roszczenia alimentacyjne przeciwko ojcu zamieszkałemu w Polsce przez dziecko posiadające obywatelstwo radzieckie, a urodzone przed wejściem w życie umowy polsko-radzieckiej z dnia 28 XII 1957 r. o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych, podlega jurysdykcji sądów polskich z mocy art. 4 i 20 k.p.c. (8 I 1960 — 1 CO 37/59).

Art. 83. Adwokat ustanowiony do zastępstwa „przed Sądem Powiatowym” lub „przed Sądem Wojewódzkim”, jeżeli sprawa toczy się w pierwszej instancji przed tymże sądem — jest również upoważniony do złożenia rewizji lub zażalenia na orzeczenie pierwszej instancji. Nie jest on natomiast upoważniony do zastępowania klienta przed sądem rewizyjnym lub zażaleniowym, gdy sprawa w tymże sądzie już zawisła. Do takiego zastępstwa adwokat musiałby mieć dodatkowe pełnomocnictwo (6 IV 1960 — 4 CR 96/60).

Art. 101. Zniesienie kosztów procesu oznacza, że strony nie zwracają ich sobie wzajemnie bez względu na to, ile wydatkowały. Wskutek tego okolicz-

ność, że jedna ze stron nie korzystała z pomocy adwokata, nie stanowi przeszkody do takiego rozstrzygnięcia (22 III 1960 — 1 CR 1201/58).

Art. 110. Żądanie zwrotu wynagrodzenia adwokackiego w określonej kwocie pieniężnej odpowiadającej maksymalnej stawce taryfowej stanowi stwierdzenie przez stronę, że w tej wysokości zostało umówione pomiędzy nią a adwokatem wynagrodzenie za prowadzenie sprawy, co odpowiada pojęciu „złożenia spisu kosztów” w rozumieniu art. 110 k.p.c., który nie zawiera wymogu udowodnienia dokumentem faktu i treści umowy z adwokatem lub zespołem. Adwokat przez fakt zgłoszenia w imieniu strony takiego żądania potwierdza istnienie i treść zawartej w tym przedmiocie umowy ze stroną (4 II 1960 — 4 Cz 171/59).

Art. 113 § 2. Sąd I instancji nie może odmówić zwolnienia od kosztów sądowych na tej podstawie, że obrona wnioskodawcy zawarta w jego rewizji jest oczywiście bezzasadna, gdyż sąd ten nie jest powołany do oceny środków odwoławczych wniesionych od jego orzeczeń (20 V 1960 — 3 Cz 30/60).

Art. 140 § 2 i art. 144. W przypadku gdy pełnomocnikiem procesowym jednostki gospodarki uspołecznionej jest pracownik tej jednostki lub jej radca prawny, który nie podaje odrębnego adresu, wysłanie pisma temu pełnomocnikowi na adres jednostki jest prawidłowe. Kancelaria jednostki gospodarki uspołecznionej jest w takim przypadku tym, czym jest kancelaria zespołu adwokackiego w stosunku do adwokata (23 IV 1960 — 4 Cz 25/60).

Art. 179 § 1. Siedmiodniowy termin dla złożenia wniosku o przywrócenie terminu przez adwokata ustanowionego z urzędu należy liczyć od dnia, w którym adwokat ten mógł się dowiedzieć o stanie sprawy, nie zaś od dnia, w którym został zawiadomiony o ustanowieniu go pełnomocnikiem strony z urzędu (6 II 1960 — 4 Cz 4/60).

Art. 349 § 2. Przepis art. 349 § 2 i 3 k.p.c. dotyczy zarzutów merytorycznych przy założeniu, że wyrok zaoczny wydany został w sposób prawidłowy. Gdy jednak postępowanie, które doprowadziło do wydania tego wyroku, dotknięte jest nieważnością — zarzut ten, przewidziany dla każdego środka prawnego, można również podnieść w sprzeciwie i to bez potrzeby powoływania zarzutów, o których mowa w art. 349 § 2 k.p.c., ponieważ uwzględnienie tego zarzutu skutkować będzie zawsze uchylenie wyroku zaocznego (26 V 1959 — 2 Cz 72/59).

Art. 355. Określenie strony, które okaże się błędne, podlega sprostowaniu w każdym stadium postępowania. Sprostowania władny jest dokonać sąd, w którym sprawa w toku czynności się znajduje. Stąd też i Sąd Najwyższy rozpoznając rewizję nadzwyczajną może sprostować błędne określenie strony (1 III 1960 — 2 CR 1114/59).

Ustawa z dnia 30 grudnia 1950 r. Przepisy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. nr 58, poz. 528)

Art. 53. Od zażalenia na umieszczenie na odpisie wyroku wzmianki o prawomocności pobiera się wpis przewidziany w art. 53 przepisów o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (2 III 1960 — 4 Cz 9/60).

Dekret z dnia 18 stycznia 1956 r. o ograniczeniu dopuszczalności rozwią-

zywania umów o pracę bez wypowiedzenia oraz o zabezpieczeniu ciągłości pracy (Dz. U. nr 2, poz. 11 wraz ze zmianami)

Art. 3 ust. 1 pkt 1. Ocena, czy pracownik po 3-miesięcznym okresie choroby może powrócić do pracy, należy do niego samego. Jeżeliby pracownik źle ocenił swój stan zdrowia i w stosunkowo krótkim czasie musiał na zalecenie lekarza zwolnić się z pracy cierpiąc na taką samą chorobę jak poprzednio, byłaby podstawa do uznania, że to dalsze zwolnienie z pracy jest wynikiem jednej i tej samej choroby, a zatem i do doliczenia nowego okresu zwolnienia do dawnego, co uzasadniałoby ewentualną podstawę do zwolnienia pracownika w oparciu o art. 32 lit. b rozp. o urn. o pr. prac. umysł. (19 I 1960 — 3 CR 491/59).

Ustawa z dnia 15 listopada 1956 r. o odpowiedzialności państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszów państwowych (Dz. nr 54, poz. 243)

Art. 6. ust. 1 ustawy z dnia 15 listopada 1956 r., który w drodze wyjątku pozwala na dochodzenie odszkodowania za skutki zdarzeń sprzed wejścia w życie tej ustawy, może być rozumiany tylko w ten sposób, że pozew powinien wpłynąć do sądu w ciągu roku od dnia wejścia w życie tej ustawy, bez względu na to, jaki przebieg miały prowadzone między stronami pertraktacje: nawet uznanie roszczenia na piśmie przed upływem terminu prekluzyjnego pozostaje w tym przypadku bez znaczenia (30 I 1960 — 1 CR 231/59).

Art. 6. ust. 2. Prawomocność orzeczenia oddalającego powództwo tylko z powodu braku odpowiedzialności państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszów państwowych przed dniem wejścia w życie powołanej wyżej ustawy nie stoi na przeszkodzie wytoczeniu nowego powództwa, skoro ustawodawca w art. 6 dopuścił pod pewnymi warunkami w tym przepisie wymienionymi możliwość dochodzenia wynagrodzenia szkody (21 XII 1959 — 3 CR 1233/58).

Zebrał
Witold Świącicki

ORZECZNICTWO KARNE SĄDU NAJWYŻSZEGO

I. Kodeks karny

Art. 4. Do oskarżonego, który jako obywatel polski popełnił przestępstwo za granicą, stosuje się ustawę karną polską i ani ustalenia faktyczne, ani kwalifikacja czynu przyjęta przez sąd zagraniczny nie wiążą sądu polskiego (1 XII 1959 — IV K 896/59).

Art. 11. Skazując za czyn, za który oskarżony odbył za granicą karę wymierzoną mu przez sąd zagraniczny, sąd polski jest związany wynikającym z art. 11 § 1 k. k. obowiązkiem zaliczenia kary odbytej za granicą. Zakres tego zaliczenia jest pozostawiony uznaniu sądu (1 XII 1959 - IV K 896/59).

Art. 35. Okoliczność, że tylko niektóre spośród wyroków, odpowiadających warunkom przewidzianym w art. 35 k. k., zawierają orzeczenie o warunkowym

zawieszeniu wykonania kary pozbawienia wolności, stanowi przeszkodę do połączenia tego rodzaju orzeczeń z innymi, nie zawierającymi warunkowego zawieszenia wykonania kary (uchwała 7 sędziów 19 II 1959 — III KO 3/59).

Art. 69. Skazanie nieletniego, który nie ukończył 13 lat, na umieszczenie w zakładzie poprawczym zamiast w zakładzie wychowawczym z tego powodu, że istnieją trudności w umieszczeniu go w zakładzie wychowawczym, jest niedopuszczalne jako niezgodne z obowiązującymi przepisami (30 XII 1959 — V K 154/59).

Art. 91. Telegram nadany przez osobę prywatną jest tylko przyśpieszonym sposobem przesyłania wiadomości na odległość, nie może natomiast być uznany za dokument w rozumieniu art. 91 § 3 k. k., nie jest on bowiem dowodem prawa, stosunku prawnego ani okoliczności mogącej mieć znaczenie prawne (26 III 1960 — V K 243/60).

Art. 132. Przewidziani w Uchwale Rady Ministrów z dnia 23 V 1957 r. (M.P. nr 45, poz. 279) o komisjach do walki ze spekulacją i nadużyciami oraz w instrukcji nr 185 Prezesa Rady Ministrów z dnia 27 VII 1957 r. (M.P. nr 66, poz. 405) w sprawie organizacji, zakresu działania oraz trybu funkcjonowania komisji do walki ze spekulacją i nadużyciami — kontrolerzy społeczni, jeżeli nie występują w roli osób przybranych urzędnikowi do pomocy, nie korzystają z ochrony prawno-karnej przewidzianej przepisami rozdziału XXI k. k. (28 I 1960 — VI KO 116/59).

Art. 201 ma zastosowanie gdy sprawca przez złośliwe uchylanie się od ustawowego albo stwierdzonego prawomocnym lub podlegającym wykonaniu orzeczeniem sądu obowiązku łożenia na utrzymanie innej osoby doprowadza ją do takiego niedostatku, który nie pozwala jej na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych bez korzystania z opieki społecznej, pomocy instytucji lub osób nie zobowiązanych do alimentacji albo — bez oczywiście nadmiernego wysiłku — osoby współzobowiązanej do alimentacji.

Do potrzeb podstawowych zalicza się w szczególności potrzeby w zakresie wyżywienia, odzieży, mieszkania oraz niezbędnej nauki (Cała Izba 27 VII 1959 — VI KO 78/59).

Art. 226. Przy popełnieniu przestępstwa z art. 226 k. k. nie jest wykluczone stosowanie przepisów art. 17 lub 18 k. k. — jeśli czyn popełniła np. matka w stanie choroby psychicznej, powodującej niepoczytalność lub w stanie zaburzenia psychicznego, powodującego zmniejszoną poczytalność. Wykluczenie jednak tych stanów nie musi z konieczności wykluczyć stosowania art. 226 k. k. (21 XII 1959 — II K 891/59).

Art. 230 § 1. Podmiotowa strona przestępstwa z art. 230 § 1 k. k. polega na niezachowaniu przeciętnego obowiązku ostrożności, kiedy na podstawie normalnej zdolności przewidywania i ogólnego obowiązku dbałości o życie ludzkie oraz przewidywania skutku własnych działań można wymagać od człowieka, aby nie dopuścił do nastąpienia karygodnego skutku (mot. ustaw.).

Jeśli chodzi o stronę przedmiotową, to tu konieczne jest ustalenie związku przyczynowego pomiędzy działaniem lub zaniechaniem sprawcy a śmiercią człowieka (27 VI 1960 — IV K 85/60).

Art. 255. Uznanie podniesionych zarzutów za niekaralną działalność

w granicach krytyki uzależnione jest od czynników podmiotowych i przedmiotowych.

Jeśli chodzi o stronę podmiotową sprawca podejmujący krytykę musi mieć subiektywne przekonanie o prawdziwości czynionych zarzutów i działać w obronie uzasadnionego interesu społecznego. Nie „przypuszczenie”, lecz „przekonanie” może świadczyć o dobrej wierze i działaniu w interesie społecznym.

Przedmiotowo zaś działanie sprawcy musi mieć obiektywną zdolność przysłużenia się interesowi społecznemu (17 III 1960 — VK 13/60).

Art. 264. Niezwroćenie pożyczki jest zwyczajnie bezprawiem cywilnym, jeżeli jednak pożyczający działał w zamiarze niewypełnienia obowiązku zwrócenia pożyczonej sumy, dokonuje oszustwa, bo zapewnieniem swym wprowadza w błąd lub wykorzystuje nieświadomość pokrzywdzonego, skłaniając go do niekorzystnego rozporządzenia swym mieniem (17 V 1960 — IK 473/59).

Art. 269. Przez określone w art. 269 k.k. pojęcie „działania na szkodę” należy rozumieć także zaniechanie. Orzecznictwo wyjaśniło także, że agent jest szczególnego rodzaju pełnomocnikiem w sferze czynności handlowych i że ma on z tego tytułu w zakresie świadczenia usług określonych w umowie, obowiązek dbałości o interesy dającego mu zlecenie. W przypadku umyślnego działania w tym zakresie na szkodę majątkową mocodawcy agent odpowiada na podstawie art. 269 k.k. za nadużycie zaufania, będące istotą przewidzianego w tym przepisie czynu (29 II 1960 — IK 671/59).

Art. 290 § 1. Przyjęcie przez lekarza korzyści majątkowej pod pozorem „prywatnego” zaopiekowania się pacjentem, który już korzysta z urzędowej pomocy tego lekarza, może zawierać znamiona przestępstwa z art. 290 § 1 k.k. (4 III 1960 — IK 143/59).

Art. 293. Przestępstwa z art. 290 § 1 k.k. dopuszcza się urzędnik, przyjmujący korzyść majątkową nawet w związku ze swym najbardziej prawidłowym urzędowaniem. Nakłanianie urzędnika do przyjęcia korzyści majątkowej lub osobistej stanowi więc przestępstwo z art. 293 k.k. w związku z art. 290 k.k. Zależnie od tego, w zamian za co podżegacz gotów jest udzielić korzyści majątkowej lub osobistej urzędnikowi, przestępstwo może być zakwalifikowane bądź z art. 293 w związku z art. 290 § 1 k.k., bądź też z art. 293 k.k. w związku z art. 290 § 2 k.k. (5 I 1960 — IV 517/58).

II. Kodeks postępowania karnego

Art. 4 § 2. Umieszczenie oskarżonego po zawieszeniu postępowania w zakładzie leczniczym uzasadniają odpowiednio stosowane przesłanki, przewidziane dla orzeczenia środka zapobiegającego uchylaniu się od sądu w postaci tymczasowego aresztowania, a również potrzeba zapewnienia należytego i odpowiednio szybkiego leczenia.

Na postanowienie w przedmiocie umieszczenia oskarżonego po zawieszeniu postępowania w zakładzie leczniczym (art. 4 § 2 k.p.k.) służy zażalenie w każdym czasie (uchwała 7 sędziów 12 V 1960 — VI KO 7/60).

Art. 48. Obowiązkowy udział prokuratora na rozprawie w sądzie wojewódzkim jako pierwszej instancji nakazuje jego obecność w ciągu całej roz-

prawy aż do jej zakończenia, tj. do momentu ogłoszenia sentencji wyroku, które dopiero postępowanie w tej instancji kończy. Naruszenie tej reguły stanowić może uchybienie, które mogło mieć wpływ na treść wyroku, nie da się bowiem wyłączyć, że w związku z przemówieniem obrońcy albo ostatnim słowem oskarżonego, może ulec modyfikacji stanowisko uprzednio przez prokuratora zajęte, co z kolei może znaleźć odbicie w treści orzeczenia sądu (1 VI 1960 — III K 277/60).

Art. 64. Umorzenie postępowania na podstawie art. 64 k. p. k. następuje wskutek złożenia przez oskarżyciela prywatnego oświadczenia o odstąpieniu od oskarżenia i wyrażenia zgody przez oskarżonego na to odstąpienie, jeśli te oświadczenia są wyrazem rzeczywistej, wolnej od wad ich woli.

Kwestia, czy oświadczenia te są stanowcze i wolne od wad, podlega ocenie sądu. Prawdłowo złożone oświadczenia są wiążące (7 sędziów 17 IX 1959 — VI KO 33/59).

Art. 67. Na postanowienie sądu odmawiające przyjęcia powództwa cywilnego w postępowaniu karnym lub pozostawiające je bez rozpoznania służy zażalenie osobie, która wystąpiła z powództwem cywilnym (7 sędziów 14 I 1960 — VI KO 101/59).

Art. 108. Przepis art. 108 k. p. k. — jak to wynika z jego sformułowania — ma zastosowanie do świadków, których nieusprawiedliwione niestawienie lub odmowa zeznań albo przyrzeczenia stały się powodem odroczenia rozprawy, ma nadto odpowiednie zastosowanie do biegłych i tłumaczy. Natomiast do adwokatów, którzy spowodowali odroczenie rozprawy z przyczyn nieusprawiedliwionych, nie można go stosować z braku przepisu analogicznego do art. 128 § 1 k. p. k., lecz przepisy normujące ich odpowiedzialność dyscyplinarną (28 V 1960 — II KZ 130/60).

Art. 111 k.p.k. Rozstrzygnięcie kwestii, czy zachodzi potrzeba zbadania stanu psychicznego oskarżonego, zależy od uznania sądu wyrokującego. Jeśli sądowi nie przedstawiono dowodów mogących poddawać w wątpliwość poczytalność oskarżonego, a bezpośrednio zetknięcie się z oskarżonym na rozprawie nie dało również sądowi powodów do wątplenia w poczytalność oskarżonego, sąd władny jest odmówić wzywania biegłych psychiatrów (3 V 1960 — II K 426/59).

Art. 214. Do rozstrzygnięcia zażalenia na wydane poza rozprawą w sprawie rozpoznanej w postępowaniu uproszczonym postanowienie, odmawiające przywrócenia terminu do założenia rewizji, właściwy jest sąd wojewódzki.

W przypadku zaś gdy środkiem odwoławczym ma być zażalenie, wówczas zażalenie na postanowienie odmawiające przywrócenia terminu do założenia tego środka odwoławczego rozstrzyga sąd powiatowy w składzie trzech sędziów zawodowych (12 XI 1959 — VI KO 99/59).

Art. 291. Fakt przebywania danej osoby na sali rozpraw przed przesłuchaniem jej w charakterze świadka nie dyskwalifikuje sam przez się jej zeznań. Sąd powinien okoliczność tę uwzględnić przy ocenie tych zeznań, jednakże ta okoliczność nie może stanowić dostatecznej podstawy do odmowy przesłuchania świadka, zgłoszonego na istotne okoliczności w sprawie (7 IV 1960 — V KO 80/60).

Art. 324. Akt oskarżenia o czyn posiadający — zdaniem oskarżyciela publicznego — charakter chuligański, powinien w swej treści wyraźnie na tę właściwość wskazać, co umożliwi oskarżonemu ustosunkowanie się między innymi i od tego zarzutu. Gdy akt oskarżenia nie wskazuje na ten szczególnie charakter czynu, a sąd na podstawie poczynionych ustaleń uzna, że działanie sprawcy ma charakter chuligański, powinien w myśl art. 324 § 2 k. p. k. uprzedzić o tym strony (13 II 1960 — V K 1474/59).

Art. 373. Ustawa wymaga jedynie, aby rewizja oskarżyciela w sposób wyraźny podała, na czym polega zarzucona obraza lub uchybienie i w taki sam sposób wskazała te części wyroku (zarówno co do osób, jak i czynów), o których uchylenie lub zmianę oskarżyciel wnosi.

Wskazanie zarzuconej obrazy lub uchybienia oraz żądanie uchylenia lub zmiany wyroku nie muszą się mieścić w specjalnie wydzielonych częściach rewizji.

Zawiadomienie oskarżonego o przyjęciu rewizji oskarżyciela (art. 369 § 1 k. p. k.) nie ma znaczenia dla oceny kwestii, czy wyrok został zaskarżony również w stosunku do niego.

Nie ma również znaczenia rozszerzenie przez oskarżyciela na rozprawie rewizyjnej petitum rewizji na inne osoby, w stosunku do których rewizja nie żądała w sposób wyraźny uchylenia lub zmiany wyroku (28 IV 1960 — VI KO 17/60).

Art. 378. Wyznaczenie konkretnego ławnika jako członka składu sądu może nastąpić również na podstawie ustnego zarządzenia przewodniczącego wydziału. Udział w rozprawie ławnika, który nawet nie figurował w zarządzeniu prezesa, nie daje podstawy do uznania, iż sąd był nienależycie obsadzony (12 I 1960 — I K 319/59).

Art. 388 § 1. Sam brak uzasadnienia wyroku nie stanowi generalnej przeszkody do jego oceny w postępowaniu rewizyjnym z rewizji nadzwyczajnej (25 II 1960 — V K 1519/59).

Art. 388 § 3. Przepis art. 388 § 3 k. p. k. uprawniający sąd wojewódzki jako sąd rewizyjny do skazania oskarżonego uniewinnionego, w warunkach w tym przepisie przewidzianych, odnosi się w tych samych warunkach również do oskarżonego, w stosunku do którego sąd pierwszej instancji, po przeprowadzeniu rozprawy do końca, umorzył postępowanie na zasadzie art. 49 k. p. k. (28 I 1960 — VI KO 118/59).

Art. 392. Ponowna rozprawa nie stanowi dalszego ciągu poprzednio prowadzonej rozprawy, nie stanowi uzupełnienia tejże i fakt, iż sąd rewizyjny, przekazując sprawę do ponownego rozpoznania takich czy innych ustaleń sądu i dokonanej oceny dowodów nie zakwestionował, nie zwalnia sądu pierwszej instancji przy ponownym rozpoznaniu sprawy od obowiązku analizy całokształtu ujawnionych okoliczności i poczynienia na nowo ustaleń faktycznych (18 III 1960 — II K 7/60).

Art. 392. W myśl art. 392 k. p. k. uzasadnienie wyroku rewizyjnego w sposób bezwzględny wiąże sąd niższej instancji w tym tylko sensie, iż sąd ten zobowiązany jest do respektowania i ustosunkowywania się do wszystkich zawartych w tym uzasadnieniu zaleceń, zmierzających do prawidłowego osądzenia sprawy, w szczególności zwracających uwagę na potrzebę uzupełnienia

materiału dowodowego, sprawdzenia podanych w wątpliwość ustaleń faktycznych, czy choćby tylko na potrzebę ponownego rozważenia okoliczności już ustalonych, które w ocenie sądu rewizyjnego mogły i powinny mieć wpływ na treść wyroku (18 XII 1959 — III K 23/58).

Art. 393. W przypadku uznania wyroku za nieważny na podstawie art. 377 k. p. k. nie obowiązuje przy ponownym rozpoznaniu sprawy zakaz „reformationis in peius” wyrażony w art. 393 k. p. k.

Jeżeli sąd rewizyjny z przyczyn wymienionych w art. 377 k. p. k. uznał wyrok za nieważny nie tylko co do oskarżonego, na którego korzyść założono rewizję, ale i odnośnie do innych oskarżonych, co do których rewizji nie założono, a sprawa została osądzona tymże wyrokiem także w stosunku do nich nieważnym — to zasada wyrażona w punkcie 1 ma zastosowanie również i do tych innych oskarżonych (uchwała 7 sędziów 26 XI 1959 — VI KO 18/59).

Art. 393. Sąd powiatowy, rozpoznający sprawę powtórnie wskutek sprzeciwu oskarżonego od wyroku zaocznego, nie jest związany treścią tego wyroku (12 XI 1959 — VI KO 103/59).

Art. 397. Termin 6-miesięczny, o którym mowa w art. 397 k. p. k. jest terminem tzw. materialno-procesowym, prekluzyjnym, okres 6 miesięcy zatem jest zakończony bez względu na to, że jego koniec przypada na dzień świąteczny (uchwała 7 sędziów 17 IX 1959 — V K 114/59).

Art. 461. Jeżeli postępowanie sądowe zostało zakończone postanowieniem, przepisy o wznowieniu postępowania stosuje się również w przypadkach gdy postanowienie to umarza postępowanie sądowe bądź rozstrzyga o fakcie popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary, o osobie sprawcy i skutkach prawnych tego faktu w stosunku do sprawcy, czyli — pomimo nazwy — w treści swej jest wyrokiem (Cała Izba 22 X 1959 — VI KO 1/59).

Art. 510 § 1 i 2. Odszkodowanie na podstawie art. 510 § 1 i 2 k. p. k. przysługuje osobie, względem której postępowanie karne zostało po uchyleniu wyroku skazującego umorzone, z przyczyn istniejących przed wydaniem tego wyroku (uchwała 7 sędziów 26 XI 1959 — VI KO 100/59).

Art. 2. Przepis art. 2 prawa o wykroczeniach, mający zastosowanie także do wykroczeń przewidzianych innymi ustawami (art. 16 prawa o wykroczeniach), wyczerpująco wylicza, które z przepisów części ogólnej k. k. stosuje się do wykroczeń. Przepis ten nie wymienia art. 61—64 k. k., wobec czego stosowanie warunkowego zawieszenia do kar orzeczonych za wykroczenia nie jest dopuszczalne (7 I 1960 — V K 1391/59).

Art. 4. Przechowywanie broni w celu dokonania z tą bronią przestępstw, w szczególności napadów rabunkowych, nie może być uznane za przypadek mniejszej wagi (26 IV 1960 — I K 529/59).

Art. 4 § 2. Przepis art. 4 § 2 m. k. k. nie wymaga posiadania broni, lecz przewiduje karę za jej przechowywanie (23 III 1960 — III K 349/59).

Art. 38. Forma, w jakiej osoba powołująca się na swoje wpływy otrzymuje korzyść majątkową, nie ma żadnego istotnego znaczenia dla bytu przestępstwa z art. 38 m. k. k. i nieistotne jest, czy korzyść tę osiągnięto w postaci

„wynagrodzenia za pracę”, czy w jakiegokolwiek innej postaci. Wystarczy również gdy sprawca odnosi korzyść osobistą (13 I 1960 — I K 420/59).

Ustawa karna dewizowa z 28 marca, 1952 r. (Dz. U. nr 21, poz. 134)

Art. 1. Sprzedaż własności uzyskanej w drodze darowizny przez krajowca dewizowego od cudzoziemca dewizowego, nie jest przestępstwem dewizowym (22 I 1960 — III K 309/58).

Dekret z 29 października 1952 r. o gospodarowaniu artykułami obrotu towarowego i zaopatrzenia (Dz. U. nr 44, poz. 301)

Art. 9. Nabycie samochodu wystawionego na sprzedaż w drodze przetargu publicznego w trybie zarządzenia Ministra Komunikacji z dnia 8 maja 1957 r. w sprawie postępowania ze zbędnymi pojazdami samochodowymi (M. P. nr 58, poz. 353), jeżeli nabycie nastąpiło dzięki zabiegom udaremniającym prawidłowy tryb przetargu, w szczególności poprzez usunięcie od rzeczywistego udziału w przetargu innych osób, a tym samym uniemożliwienia im ofiarowania ceny wyższej od ceny wywołania — nie stanowi występku z art. 283 § 2 k. k., natomiast stanowi występki określony w art. 9 dekretu z 29 października 1952 r. o gospodarowaniu artykułami obrotu towarowego i zaopatrzenia — (Dz. U. nr 44, poz. 301 (26 V 1960 — VI KO 18/60).

Ustawa z dnia 15 listopada 1956 r. o odpowiedzialności państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. nr 54, poz. 243)

Art. 12. Dziesięcioletni okres, o którym mowa w art. 12 ustawy z 15 listopada 1956 r. o odpowiedzialności państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. nr 54, poz. 243), dotyczy nie tylko szkody polegającej na uszkodzeniu ciała, rozstroju zdrowia lub utracie żywiciela, wynikłych ze zbrodni lub występku, lecz całości określonego w art. 510 § 1 k. p. k. roszczenia, w którego składową część w konkretnym wypadku wchodzi (7 sędziów 24 IX 1959 — VI KO 30/59).

Ustawa z dnia 13 lipca 1957 r. o zwalczaniu spekulacji i ochronie interesów nabywców oraz producentów rolnych w obrocie handlowym (Dz. U. nr 39, poz. 171)

Art. 8 § 1 i 2. Pobieranie w zakładzie gastronomicznym za potrawy cen wyższych od obowiązujących stanowi przestępstwo przewidziane w art. 8 ustawy z dnia 13 lipca 1957 r. o zwalczaniu spekulacji i ochronie interesów nabywców oraz producentów rolnych w obrocie handlowym — (Dz. U. nr 39, poz. 171. (31 III 1960 — VI KO 2/60).

Art. 15. Adwokat pobierający za swe usługi, świadczone zawodowo, zapłatę wyższą od obowiązującej, nie jest podmiotem przestępstwa określonego w art. 15 ustawy z dnia 13 lipca 1957 r. o zwalczaniu spekulacji i ochronie interesów nabywców oraz producentów rolnych w obrocie handlowym (Dz. U. nr 39, poz. 171), lecz podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej, określonej w rozdziale XI ustawy o ustroju adwokatury z dnia 27 czerwca 1950 r. — jednolity tekst Dz. U. z 1959 r., nr 8, poz. 41 (uchwała 7 sędziów 26 XI 1959 — VI KO 96/59).

Ustawa z dnia 21 stycznia 1958 r. o wzmożeniu ochrony mienia społecznego (Dz. U. nr 4, poz. 11)

Art. 1. Fakt, że sprawca zagarnięcia z chęci zysku mienia społecznego wartości ponad 50 000 do 100 000 zł lub ponad 100 000 zł wyrównał szkodę wyrządzoną z winy swej, nie wyłącza jego odpowiedzialności z art. 1 ustawy z dnia 21 stycznia 1958 r. o wzmożeniu ochrony mienia społecznego przed szkodami wynikającymi z przestępstwa (Dz. U. nr 4, poz. 11).

Wyrównanie szkody może stanowić okoliczność łagodząca, którą należy rozważyć przy wymiarze kary (uchwała 7 sędziów 15 I 1959 — VI KO 41/59).

Art. 1. Sprawca zagarnięcia mienia społecznego, który w ciągłości czynu po dniu 27 stycznia 1958 r. kontynuuje rozpoczęte przed tym dniem zagarnianie mienia społecznego, a łączna wartość zagarniętego w ten sposób mienia społecznego przekroczyła 50 000 zł (lub 100 000 zł), podlega odpowiedzialności karnej w myśl przepisów ustawy z dnia 21 stycznia 1958 r. o wzmożeniu ochrony mienia społecznego przed szkodami wynikającymi z przestępstwa — Dz. U. nr 4, poz. 11 (zasada prawna 7 sędziów 26 XI 1959 — VI KO 81/59).

Ustawa z 18 czerwca 1959 r. o odpowiedzialności karnej za przestępstwa przeciw własności społecznej (Dz. U. nr 36, poz. 228)

Art. 1. Ochronie karnoprawnej jako mienie społeczne podlegają wszelkie rzeczy będące własnością państwową, spółdzielczą lub organizacji społecznych, dopóki tylko zachowują jakąkolwiek użyteczność społeczno-ekonomiczną — (31 III 1960 — VI KO 4/60).

Zebrał

Stefan Kalinowski

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Dekret z dnia 25 czerwca 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (tekst jednolity — Dz. U. z 1958 r., nr 23, poz. 97)

Art. 4. Sprzedawca w kiosku Państwowego Przedsiębiorstwa Kolportażu „Ruch” nie jest pracownikiem w rozumieniu art. 4 dekretu, a umowa łącząca sprzedawcę z Przedsiębiorstwem „Ruch” nie jest umową o pracę określoną w art. 441 k. z. (1 IV 1959 — TR II 705/58).

Art. 4. Należy przyjąć, że osoba prowadząca meldunki świadczy swe usługi na podstawie umowy o pracę, jeżeli otrzymuje za to stałe miesięczne wynagrodzenie, pracuje pod nadzorem organów kierujących meldunkami i na podstawie ich poleceń i instrukcji oraz w określonych stałych godzinach obowiązujących prowadzących meldunki, a w pracy nie może się wyręczyć inną dowolnie wybraną osobą.

Sam tylko fakt, że w niektórych przypadkach prowadzący meldunki udzielają do tego swego mieszkania, nie może wpłynąć na prawną ocenę ich stosunku. W takim przypadku prowadzący meldunki otrzymują za to ekwiwalent na koszty oświetlenia, ogrzewania i utrzymywania czystości lokalu

i w związku z tym ich mieszkanie w czasie pełnienia tam czynności meldunkowych ma charakter pewnego rodzaju lokalu biurowego (17 X 1959 — TR III 832/59).

Art. 22. 1) Jeżeli osoba uprawniona do świadczeń emerytalnych nie złożyła o nie wniosku, w takim razie pozostali po niej członkowie rodziny nie mogą uzyskać należnych po tej osobie świadczeń, chociażby prawa jej były niesporne.

2) Przepis ten nie stwarza żadnej różnicy między wnioskami o świadczenia, co do których za życia uprawnionej osoby zapadła decyzja przyznająca jej świadczenia a wnioskami co do których nie zdążono jeszcze wydać takiej decyzji.

3) Art. 22 reguluje całość sprawy przejścia uprawnień do świadczeń emerytalnych czyli tzw. sukcesji rentowej i w sprawach tych nie mają zastosowania inne przepisy. Przyznane, ale nie podjęte świadczenia emerytalne nie należą do spadku (20 XI 1959 — TR III 843/59).

Art. 36 ust. 2, pkt 2. Za wypadek w zatrudnieniu, który nastąpił w związku z czynnością wykonywaną w interesie zakładu pracy, należy uważać tylko taki wypadek, który nastąpił przy czynności zgodnej z obowiązującymi przepisami i zasadami współżycia społecznego. Czynność sprzeczna z przepisami prawa karnego nie może uchodzić za czynność wykonywaną w interesie zakładu pracy (20 XI 1959 — TR II 394/59).

Art. 38 ust. 3. W przypadku przewidzianym w art. 38 ust. 3 nie jest konieczne, by pracownik miał mniejszy okres zatrudnienia, ustalony dla pracowników bezpośrednio poprzedzającej grupy, już w chwili przejścia z grupy pracowników młodszych do grupy pracowników starszych (Uchwała zgromadzenia ogólnego 23 V 1960).

Art. 46 ust. 2. Stosownie do tego przepisu warunkiem przyznania renty rodzinnej kobiecie, która wyszła za mąż za rencistę, jest — by przeżyła z rencistą w związku małżeńskim co najmniej 3 lata lub by z tego małżeństwa, a więc po zawarciu związku małżeńskiego, urodziło się dziecko.

Natomiast brzmienie powyższego przepisu nie uprawnia do wniosku, że kobieta, która wyszła za mąż za rencistę i nie pozostawała z nim do jego śmierci w związku małżeńskim co najmniej przez 3 lata, miała prawo do renty rodzinnej, jeżeli z pracownikiem, który stał się później rencistą miała dziecko przed zawarciem związku małżeńskiego (19 XII 1959 — TR III 1316/59).

Do art. 46 i 51. W przypadku zbiegu uprawnień do renty rodzinnej po stronie małżonki rozwiedzionej i nie rozwiedzionej renta rodzinna powinna być rozdzielona w równych częściach pomiędzy obie wdowy (15 IX 1959 — TR I 183/59).

Dekret z dnia 25 czerwca. 1956 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 22 listopada 1956 r. w sprawie obliczania podstawy wymiaru renty (Dz. U. nr 59, poz. 280)

Art. 10 dekretu i § 9 i 11 rozporządzenia. 1) Wysokości zarobków osiągniętych przez pracownika w uspołecznionym zakładzie pracy, jaka jest miarodajna dla określenia podstawy wymiaru renty, nie można ustalać przy

pomocy dowodu, że świadków, lecz wymagany jest dowód z dokumentów — zaświadczeń tego zakładu pracy. Przez takie zaświadczenia należy rozumieć nie tylko zaświadczenia o zatrudnieniu i zarobkach dla celów rentowych, ale każdy dokument wydany przez zakład pracy, chociażby w innym celu, wskazujący na wysokość zarobków pobieranych przez pracownika w określonym czasie (np. zgłoszenie do ubezpieczenia zawierające dane o zarobkach, zaświadczenie o zarobkach wydane w związku z akcją wczasową, dane o zarobkach znajdujących się w listach płac).

2) Jeżeli nie zachowały się dokumenty z uspołecznionego zakładu pracy, pozwalające na stwierdzenie zarobków rzeczywistych, miarodajnych dla obliczenia podstawy wymiaru renty — dopuszczalne jest przyjęcie za podstawę wymiaru renty zarobków odpowiadających spełnianym w miarodajnym czasie czynnościom pod warunkiem, że a) rodzaj czynności oraz czas spełniania określonych czynności (zajmowanie stanowiska służbowego) przez danego pracownika został ustalony na podstawie dokumentów (np. zaświadczeń pracy), b) wysokość zarobków przewidzianych w miarodajnym czasie za pełnienie określonych czynności da się ustalić na podstawie tekstów układów zbiorowych, tariff, tabel uposażeń itp. dokumentów lub przepisów.

3) Jeżeli w przypadkach określonych w punkcie 2 istniała w związku z wykonywanymi czynnościami (zajmowanym stanowiskiem) możliwość uzyskiwania zarobków o różnej wysokości, jak np. możliwość zaliczenia do jednej z kilku grup uposażeń, możliwość uzyskania premii w różnych procentach, w takim razie za podstawę wymiaru renty przyjmuje się najniższy z wchodzących pod ocenę zarobków (12 V 1960 — TR III 623/60).

Art. 10 dekretu i § 7 rozporządzenia. Prawo nabywania przez pracownika PGR w swym zakładzie pracy pewnej ilości określonych produktów tego zakładu pracy po cenach niższych od wolnorynkowych nie jest wynagrodzeniem pracownika ani też dodatkiem do tego wynagrodzenia, gdyż nie jest ono rzeczywistym zarobkiem, lecz tylko jednym z uprawnień pracownika, z których może on nie skorzystać. Wobec tego wspomnianego prawa nie uwzględnia się przy ustalaniu podstawy wymiaru renty (13 X 1959 — TR III 517/59).

Dekret z dnia 25 czerwca 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym

Rozporządzenie ministra pracy i opieki społecznej z dnia 1 lipca 1954 r. w sprawie wypadków w zatrudnieniu (Dz. U. nr 35, poz. 149).

Art. 36 ust. 3 dekretu i § 1 pkt 3 rozporządzenia. Przepis § 1 pkt 3 rozporządzenia, który obejmuje wypadki podczas ratowania innych obywateli z grożącego ich życiu niebezpieczeństwa, nie ma na celu ochrony przed normalnym ryzykiem związanym z wykonywaniem zawodu lekarza medycyny lub lekarza weterynarii (23 I 1959 — TR II 940/57).

Art. 36. dekretu i § 1 pkt 1 oraz § 2 rozporządzenia. Pod pojęcie organizacji społecznej w rozumieniu § 1 pkt 1 rozporządzenia nie można podciągnąć szkół (podstawowych). Dlatego wypadek, któremu uległ uczeń szkolny uczęszczający na zlecenie władz szkolnych w akcji zbierania makulatury, nie uzasadnia prawa do renty inwalidzkiej na podstawie wspomnianego rozporządzenia i art. 36 dekretu (12 II 1959 — TR II 336/58).

Dekret z dnia 25 czerwca 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym

Rozporządzenie ministra sprawiedliwości z dnia, 31 marca 1958 r. w sprawie zespołów adwokackich (Dz. U. nr 22, poz. 95).

Art. 4 i 7 dekretu i § 21 rozporządzenia. Adwokat wykonywający swój zawód jako członek zespołu adwokackiego nie jest pracownikiem w rozumieniu art. 4 dekretu, a okresy, w których adwokat był członkiem zespołu, nie stanowią okresów zatrudnienia w rozumieniu art. 7 dekretu (5 VIII 1959 — TR II 1347/58).

Dekret z dnia 25 VI 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 grudnia 1956 r. w sprawie świadczeń rentowych dla osób niesłusznie pozbawionych wolności (Dz. U. nr 59, poz. 279).

Art. 34 dekretu i § 2 rozporządzenia. Zasada wyrażona w § 2 rozporządzenia, że osoby, które były niesłusznie pozbawione wolności, mają prawo do renty inwalidzkiej bez względu na okres zatrudnienia, jeżeli stały się inwalidami w czasie niesłusznego pozbawienia ich wolności lub w ciągu 6 miesięcy po odzyskaniu wolności, a inwalidztwo ich pozostaje w związku z niesłusznym pozbawieniem wolności, odnosi się tylko do osób: które 1) przed niesłusznym pozbawieniem wolności były pracownikami, albo 2) przed tą chwilą nie były pracownikami, a nie ukończyły 24 lat życia (20 XI 1959 — TR III 1010/59).

Ustawa z dnia 28 lipca 1939 r. — Prawo o sądach ubezpieczeń społecznych (Dz. U. nr 71, poz. 476 z późniejszymi zmianami)

Art. 235 i 313 § 1. Jeżeli strona skarżąca nie była obecna na posiedzeniu sądowym, na którym nastąpiło przesłuchanie świadków przez nią zgłoszonych, a zeznania tych świadków są niewystarczające do wykazania okoliczności, które miały zostać udowodnione, sąd powinien wyjaśnić, czy strona skarżąca nie rozporządza w tej materii jeszcze innymi środkami dowodowymi i w miarę potrzeby dowody te przeprowadzić (7 V 1960 — TR III 592/59).

Art. 235 i 286. Lekarz, który wydał poprzednio zaświadczenie o stanie zdrowia skarżącego, nie powinien być biegłym sądowym kontrolującym zasadność odmiennych ustaleń i odmiennej oceny powziętej przez komisje lekarskie orzekające w postępowaniu przed organem rentowym (KIZy), które znając treść zaświadczenia wydanego przez tego lekarza — doszły do odmiennych niż ten lekarz ustaleń i ocen (20 I 1960 — TR II 788/59).

Zebrał

Czesław Wasilkowski

ORZECZNICTWO GŁÓWNEJ KOMISJI ARBITRAŻOWEJ

Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. nr 33, poz. 232 z roku 1952)

Art. 8. Komisje arbitrażowe obowiązane są przy rozstrzyganiu sporów wykazywać szczególną troskę o mienie społeczne. Dlatego też. rozpoznając

roszczenie jednostki państwowej o zapłatę za wymienione w protokole jako przekazane jednostce spółdzielczej przedmioty majątkowe i oddalając to roszczenie na tej podstawie, że jednostka spółdzielcza nie nabyła własności tych przedmiotów, komisja arbitrażowa obowiązana była wyjaśnić w postępowaniu, gdzie przedmioty te się znajdują, i zająć w orzeczeniu stanowisko w zależności od wyników tego postępowania (17 VII 1959 — RN 34/59).

Kodeks zobowiązań z dnia 27 października 1933 r. (Dz. U. nr 82, poz. 598 wraz ze zmianami)

Art. 491 § 1. Biuro Projektów, które w toku sporządzania dokumentacji robót stwierdziło potrzebę wykonania dodatkowych prac projektowych nie przewidzianych w uzgodnionym z zamawiającym preliminarzu kosztów tej dokumentacji, nie ma prawa domagać się powodującej znaczne przekroczenie kosztorysu umownego zapłaty za te prace dodatkowe, jeżeli o potrzebie takiego przekroczenia nie zawiadomiło zamawiającego przed wykonaniem umowy (17 XI 1959 — RN 50/59).

Art. 256 § 2. W stosunkach między jednostkami gospodarki uspołecznionej wierzytelności, których nie można dochodzić w postępowaniu arbitrażowym z uwagi na upływ terminu prekluzyjnego (albo przedawnienia), wygasają. W związku z tym: 1) dłużnik, który pokrył taką prekludowaną lub przedawnioną wierzytelność, może żądać zwrotu zapłaconej kwoty, jako świadczenia niezależnego, 2) wierzytelność wzajemna dłużnika nie może być potrącona z długu, jeżeli ta wierzytelność wzajemna była w chwili jej zgłoszenia do potrącenia przedawniona lub dotknięta prekluzją, choćby w czasie gdy potrącenie stało się możliwe, ta wierzytelność wzajemna nie była przedawniona ani prekludowana.

Z motywów uzasadnienia:

W stosunkach pomiędzy jednostkami gospodarki uspołecznionej przywiązuje się szczególne znaczenie do szybkości w dokonywaniu rozliczeń, która służy pogłębieniu dyscypliny finansowej. Celem zapewnienia szybkości rozliczeń, organy kierujące gospodarką narodową nałożyły na uspołecznione jednostki gospodarcze obowiązek rygorystycznego przestrzegania terminów, w których roszczenia powinny być realizowane, tj. terminów przedawnienia i prekluzji. W obrocie uspołecznionym nie tylko upływ terminu zawitego (prekluzyjnego), ale i przedawnienie roszczenia majątkowego skutkuje uwzględnianą przez komisje arbitrażowe z urzędu niemożność dochodzenia tego roszczenia w postępowaniu arbitrażowym, z tym, iż roszczenia nie można dochodzić w każdym razie po upływie przewidzianego przepisami postępowania arbitrażowego terminu rocznego (§ 21 ust. 1, § 29 ust. 1 lit. c rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 1952 r. w sprawie organizacji państwowych komisji arbitrażowych i trybu postępowania arbitrażowego — Dz. U. z 1953 r. nr 2, poz. 2, z późniejszymi zmianami). Do upływu terminu zawitego (albo przedawnienia) przywiązuje się także w sferze stosunków pomiędzy jednostkami gospodarki uspołecznionej dalej idące skutki aniżeli w innej sferze stosunków prawnomajątkowych. Przyjmuje się mianowicie, że z chwilą upływu terminu prekluzyjnego (ew. przedawnienia), zobowią-

zanie, którego wykonania wierzyciel nie może już dochodzić w postępowaniu arbitrażowym, nie przybiera postaci zobowiązania naturalnego, lecz wygasa i odpada podstawa do jego realizacji. Dopuszczenie bowiem prawnie skutecznego wzajemnego realizowania przez jednostki gospodarki uspołecznionej zobowiązań, których nie można już dochodzić w drodze arbitrażowej, prowadziłoby w konsekwencji do przesuwania terminów rozliczeń zależnie od woli stron, tym samym zaś — do zwolnienia obiegu środków i osłabienia dyscypliny finansowej.

Stanowisku powyższemu dało wyraz publikowane orzecznictwo arbitrażowe już w latach 1952—1953 w oparciu o takie przepisy, jak § 12 zarządzenia ministra finansów z dnia 7 grudnia 1951 r. w sprawie zasad bilansowania i sporządzania sprawozdań rocznych (M. P. nr A-106, poz. 1555) oraz pkt 4 okólnika przewodniczącego PKPG i ministra finansów nr 1 z dnia 17 stycznia 1952 r. w sprawie odpisywania z ksiąg rachunkowych przedsiębiorstw uspołecznionych niektórych wierzytelności i zobowiązań (Biuletyn PKPG nr 7, poz. 47), z mocy których to przepisów przedawnione albo prekludowane należności i zobowiązania jednostki gospodarcze powinny odpisywać na straty lub zyski. Ustaliwszy, iż w świetle ustanowionych przez organy kierujące gospodarką narodową zasad postępowania z wierzytelnościami i zobowiązaniami prekludowanymi, roszczenia prekludowane wygasają, orzecznictwo arbitrażowe przyjęło, że jednostka gospodarki uspołecznionej, która pokryła prekludowaną należność, może żądać zwrotu zapłaconej kwoty jako nie-należnego świadczenia, a także, iż niedopuszczalne jest zarachowanie wpłaty dłużnika na dług, który uległ prekluzji (Orzecznictwo Arbitrażowe t. VI, s. 55—58).

Orzeczeniem z dnia 21 kwietnia 1952 r. zespół zwiększony Głównej Komisji Arbitrażowej ustalił także zasadę, iż w stosunkach pomiędzy jednostkami gospodarki uspołecznionej dłużnik nie może potrącić wzajemnej wierzytelności, której dochodzenie jest niedopuszczalne z uwagi na upływ przedawnienia lub prekluzji, choćby w czasie gdy potrącenie stało się możliwe, wierzytelność ta przedawniona (prekludowana) jeszcze nie była (Orzecznictwo Arbitrażowe t. V, s. 23—26). Powyższa zasada, zakładająca w stosunkach pomiędzy jednostkami gospodarki uspołecznionej odstępianie od stosowania przepisu art. 256 § 2 k. z., a przyjęta również w literaturze prawnej (vide A. Ohanowicz, *Zobowiązania. Część ogólna*, s. 130), jest jedną z konsekwencji szczególnej wagi, jaką przywiązuje się w obrocie uspołecznionym do terminowości rozliczeń i specjalnych skutków, jakie w związku z tym łączy się z przedawnieniem (prekluzją) roszczenia (30 X 1959 — RN 48/59).

Dekret z dnia 5 sierpnia. 1949 r. o państwowym arbitrażu gospodarczym (jednolity tekst Dz. U. nr 29, poz. 132 z roku 1958)

Art. 26. Jednostka państwowa, mająca tytuł do zarządu i użytkowania nieruchomości stanowiącej własność państwa, nie ma prawa do pobierania czynszu za korzystanie przez inną jednostkę państwową z tej nieruchomości, jeżeli faktycznie nie wykonuje zarządu i nie ponosi kosztów utrzymania nieruchomości (21 IV 1959 — RN 64/58).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 1952 r. w sprawie organizacji państwowych komisji arbitrażowych i trybu postępowania arbitrażowego (Dz. U. 1953, nr 2, poz. 2 z późniejszymi zmianami)

§ 21. Gdy dostawca towaru dotkniętego wadami zobowiązał się w określonym terminie usunąć wady i zobowiązania tego nie wykonał, wówczas bieg terminu prekluzyjnego dla dochodzenia roszczeń przez odbiorcę rozpoczyna się z upływem terminu zakreślonego na usunięcie wad.

Z motywów uzasadnienia:

Stanowisko rewizji nadzwyczajnej, iż roszczenie powoda dotknięte zostało prekluzją, należy uznać za nietrafne. Gdy stwierdzono, iż dostarczony przez pozwanego producenta cement jest wadliwy, strona powodowa mogła wprowadzić odstąpić od umowy i żądać zwrotu uiszczonej ceny kupna. Skoro jednak następnie strony porozumiały się co do tego, iż pozwany producent przerobi cement, usuwając jego wady, przy czym uzgodniono, że „przesyłanymi do przerobu partiami Zakłady Przemysłu Terenowego B nie będą obciążane”, to powód nie miał podstaw do dochodzenia zwrotu ceny kupna cementu przed bezskutecznym upływem terminu przewidzianego na usunięcie przez pozwanego wad towaru, chociażby termin ten kończył się po roku od otrzymania towaru i stwierdzenia wad. Wobec uzgodnienia bowiem przez strony, iż roszczenia powoda z tytułu wad towaru zaspokojone zostaną poprzez usunięcie tych wad, nie istniały przesłanki do realizowania przez powoda uprawnień z tytułu rękojmi w inny sposób, dopóki powód obowiązany był oczekiwać na doprowadzenie towaru przez producenta do stanu należytej jakości. Skoro zatem zgłoszenie przez powoda wniosku arbitrażowego dnia 29 listopada 1957 r. nastąpiło nie tylko przed upływem roku od upływu 7-miesięcznego terminu, przewidzianego porozumieniem zawartym przez strony dnia 18 lutego 1957 r. na usunięcie wad cementu, ale nawet przed upływem roku od daty tego porozumienia, przeto uznać należy, iż roszczenie powoda — wbrew wywiodom rewizji — nie było w chwili wytoczenia powództwa dotknięte prekluzją (24 III 1959 — RN 13/59).

Dekret z dnia 16 maja 1956 r. o umowach dostawy pomiędzy jednostkami gospodarki uspołecznionej (Dz. U. nr 16, poz. 87)

Art. 3 ust. 5. Strony mogą przyjąć za wiążący tryb i termin reklamacji wad fasoli, przewidziany w ogólnych warunkach dostawy w obrocie krajowym, jakkolwiek branżowe warunki dostawy zbóż, grochu, fasoli oraz ich przetworów ustalają tryb i termin odmienny.

Z motywów uzasadnienia:

Jakkolwiek w okresie zawierania umowy oraz wykonywania dostaw obowiązywały już branżowe warunki dostawy zbóż, grochu, fasoli oraz ich przetworów (M. P. 1957, nr 15, poz. 117), strony w umowie zastrzegły, że kwestie nie ustalone w umowie, będą regulowane zgodnie z przepisami ogólnych warunków dostawy, ogłoszonych w Monitorze Polskim z 1956 r., nr 89, poz. 1016. Umowne ustalenie przez strony, że wzajemne prawa i obowiązki będą regulować w oparciu o postanowienia ogólnych warunków, a nie branżowych warunków dostawy, należy uznać za dopuszczalne w świetle przepisu art. 3 ust. 5 dekretu z dnia 16 maja 1956 r. o umowach dostawy pomiędzy jednostkami gospodarki uspołecznionej (Dz. U. nr 16, poz. 87), zgodnie z któ-

rym strony mogą w umowach regulować wzajemne prawa i obowiązki odmiennie niż to zostało określone w warunkach dostaw, chyba że z treści warunków wynika zakaz odmiennego regulowania tych praw i obowiązków. Wobec więc takiego postanowienia umowy stron, kwestię trybu i terminu reklamacji oraz utraty roszczeń przez odbiorcę należy w niniejszym przypadku oceniać w oparciu o przepisy ogólnych warunków dostawy w obrocie krajowym (28 X 1959 — XIII 127/59).

Zarządzenie przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 15 października 1956 r. — w sprawie przydziałów, rozdzielników, uzgodnień dostaw i ogólnych warunków dostawy (M. P. nr 89, poz. 1016).

§ 2 i § 63 załącznika nr 2. 1) Ogólne warunki dostawy w obrocie krajowym mają zastosowanie także w przypadku nabycia towaru od jednostki, która sama towaru nie wyprodukowała.

2. Przyznając odbiorcy w rozpatrywanym sporze prawo do odmowy przyjęcia dostarczonego towaru, komisja arbitrażowa powinna w imię ochrony mienia społecznego uwzględnić wszelkie możliwości w celu niedopuszczenia do zniszczenia towaru.

Z motywów uzasadnienia:

Rozpoznając rewizję nadzwyczajną, Główna Komisja Arbitrażowa nie podzieliła poglądu tej rewizji, jakoby zawarta między stronami umowa nie miała charakteru umowy dostawy, do której odnoszą się przepisy ogólnych warunków dostawy, gdyż wywód rewizji, że przez umowę dostawy rozumieć należy tylko taką umowę, przez którą producent zobowiązuje się dostarczyć zamawiającemu towary przez siebie wyprodukowane, nie znajduje uzasadnienia w obowiązującym stanie prawnym. W szczególności podstaw do powyższej interpretacji umowy dostawy nie dają ogólne warunki dostawy, które — określając w § 2, że przez zawarcie umowy dostawy dostawca zobowiązuje się dostarczyć odbiorcy określone w umowie artykuły, a odbiorca zobowiązuje się przyjąć te artykuły i zapłacić należność — nie przewidują, aby kontrahentem umowy dostawy mógł być tylko producent i tylko odnośnie do towarów przez siebie wyprodukowanych. Uznać więc należy, że zawarta między stronami umowa, zawierając elementy umowy określonej w w. przepisem § 2 o. w. d., była umową dostawy w rozumieniu ogólnych warunków dostawy, wobec czego do umowy tej miały zastosowanie odpowiednie postanowienia ogólnych warunków dostawy, a w szczególności § 63, uprawniający odbiorcę do zrezygnowania przed ustalonym terminem dostawy z odbioru towaru za zapłatą odszkodowania (16 II 1959 — RN 151/58).

§ 30 i § 31 załącznika nr 2. Dostawca ma prawo wydać towar osobie legitymującej się nie budzącym wątpliwości upoważnieniem do odbioru, wystawionym na blankiecie odbiorcy i podpisanym pod pieczętką przez pracownika odbiorcy, do którego zakresu działania należy załatwianie spraw zaopatrzenia (24 III 1959 — RN 12/59).

§ 48 i § 53 załącznika nr 2. Niesporządzenie przy odbiorze przesłanego towaru protokołu o wadach tego towaru, nie powoduje ujemnych skutków dla odbiorcy, jeżeli dostawca uznał fakt i zakres tych wad.

Z motywów uzasadnienia:

Twierdzenie powoda, że obecność jego przedstawiciela u pozwanego nie

zwalniała pozwanego od obowiązku sporządzenia protokołu i przesłania go powodowi, jest nietrafne. Skoro wadliwość towaru i jej zakres zostały przyznane przez powodowego dostawcę, to pozwany odbiorca nie miał obowiązku sporządzenia protokołu i wysłania go do dostawcy, gdyż ten tryb postępowania przewidziany jest dla wypadków, w których jakość towaru może być sporna, natomiast nie może on być uznany za obowiązujący w sytuacji, w której dostawca uznał zasadność zarzutów odbiorcy (30 VI 1959 — XII 147/59).

§ 53 załącznika nr 2. Gdy w chwili odbioru przesyłki towaru odbiorca nie miał danych pozwalających na ustalenie, jaka ilość towaru została wysłana, wówczas przewidziany w ogólnych warunkach dostawy w obrocie krajowym termin, w którym odbiorca obowiązany jest pod sankcją utraty roszczenia zawiadomić dostawcę o brakach ilościowych, liczy się od chwili, w której odbiorca dowiedział się, co miała zawierać przesyłka.

Z motywów uzasadnienia:

Nieemożność dokonania przez odbiorcę tego rodzaju ustaleń przy odbiorze przesyłki wyłącza przyjęcie daty otrzymania przesyłki przez powoda jako daty, od której należało liczyć termin określony w § 53 ust. 1 powołanych o.w.d. O niezgodności ilości narzędzi podanych w specyfikacji z ilością faktycznie otrzymaną strona powodowa mogła się dowiedzieć najwcześniej z chwilą otrzymania pisma pozwanego z dnia 29 października 1957 r., przy którym dopiero została jej nadesłana specyfikacja, wobec czego ta data była istotna dla oceny zachowania przez powoda terminu, przewidzianego w wyżej wymienionym przepisie. Skoro więc pismem z dnia 7 listopada 1957 r. strona powodowa zawiadomiła pozwanego o niezgodności ilości narzędzi wyszczególnionych w specyfikacji z ilością narzędzi faktycznie otrzymanych, a jeszcze przed otrzymaniem specyfikacji wysłała dostawcy protokół ustalający ilość otrzymanych narzędzi, to uznać należy, że wymogi § 53 ust. 1 o.w.d. zostały przez nią zachowane, a tym samym z mocy tego przepisu nie została ona pozbawiona roszczeń do dostawcy z tytułu stwierdzonych braków ilościowych w przesyłce (5 II 1959 — RN 152/58).

§ 73 ust. 2 pkt 5 załącznika nr 2. Podstawą do obliczenia wysokości kary za opóźnienie zwrotu opakowania wypożyczonego, przewidzianej w § 73 ust. 2 pkt 5 ogólnych warunków dostawy w obrocie krajowym (M. P. z 1956 r., nr 89, poz. 1016) jest wartość cennikowa tego opakowania (7 V 1959 — XII 138/59).

§ 20 załącznika nr 1 i § 73 ust. 1 pkt 2 załącznika nr 2. Jeżeli uzgodnienie dostaw nie nakłada wyraźnie na odbiorcę obowiązku zawarcia umowy dostawy, odbiorca może odmówić zawarcia umowy, a w konsekwencji odmówić przyjęcia towaru. Jeżeli odbiorca mimo odmowy zawarcia umowy przyjął nadesłany mu przez dostawcę bez zamówienia towar, wówczas ma on prawo żądać od dostawcy zapłaty kary, przewidzianej w § 73 ust. 1 pkt 2 ogólnych warunków dostawy z 1956 r. — M. P. nr 89, poz. 1016 (4 XI 1959 — VII 158/59).

W przypadku niezwrócenia w terminie przez odbiorcę towaru opakowania wypożyczonego, skutki tej zwłoki należy oceniać według przepisów ogólnych warunków dostawy z dnia 15 października 1956 r. (M. P. nr 89,

poz. 1016), jeżeli dłużnik popadł w zwłokę w momencie, gdy przepisy te nie straciły jeszcze mocy obowiązującej.

Z motywów uzasadnienia:

Nowe ogólne warunki dostaw z dnia 9 kwietnia 1959 r. (M. P. nr 37, poz. 167), które weszły w życie z dniem 29 maja 1959 r., nie zawierają postanowień przejściowych w przedmiocie, jakie przepisy prawne należy stosować do umów zawartych przed wejściem w życie tych przepisów. W tej sytuacji prawnej należy się uciec do przyjętej powszechnie w prawie cywilnym zasady analogiae iuris i zastosować przepisy przejściowe ustanowione dla aktu prawnego regulującego podstawy stosunków zobowiązaniowych. Tym aktem jest kodeks zobowiązań, zawierający w przepisach wprowadzających również przepisy przejściowe. Stosownie do art. XL § 3 przepisów wprowadzających k. z., przepisy nowego kodeksu o skutkach niewykonania zobowiązań stosuje się do zobowiązań powstałych przed wejściem w życie kodeksu, jeżeli niewykonanie zobowiązania nastąpiło po wejściu w życie tego kodeksu.

W niniejszym przypadku opakowania miały być zwrócone w miesiącach sierpień — listopad 1958 r., zatem zwłoka dłużnika zaistniała przed wejściem w życie ogólnych warunków dostaw z dnia 9 kwietnia 1959 r., stąd skutki prawne tej zwłoki należy oceniać na podstawie przepisów obowiązujących w czasie jej zaistnienia, a więc na podstawie ogólnych warunków z dnia 15 października 1956 r. — M. P. nr 89, poz. 1016 (9 XII 1959 — XVI 426/59).

Niemożliwość uzyskania surowca przydzielonego na podstawie rozdzielnika nie stanowi przyczyny zwalniającej dostawcę od odpowiedzialności za niewykonanie dostawy, gdy ani plan rozdziału, ani rozdzielnik na nim oparty nie uległy zmianie. Zawarta w umowie dostawy klauzula sprzeczna z powyższą zasadą pozbawiona jest skutków prawnych (26 I 1960 — RN 63/59).

Zarządzenie przewodniczącego Komisji Planowania przy Radzie Ministrów z dnia 9 kwietnia 1959 r. w sprawie przydziałów, rozdzielników i uzgodnień dostaw oraz ogólnych warunków dostaw pomiędzy jednostkami gospodarki społecznej (M. P. nr 37, poz. 167).

§ 75 załącznika nr 2. Dostawca może uzależnić wykonanie dostawy od ustanowienia przez odbiorcę akredytywy tylko wówczas, gdy zachodzą uzasadnione wątpliwości co do wypłacalności odbiorcy (16 I 1960 — II 256/59). *Zarządzenie ministra skupu z dnia 12 grudnia 1956 r. w sprawie branżowych warunków dostawy zbóż, grochu, fasoli oraz ich przetworów (M. P. z 1957 r., nr 15, poz. 117).*

§ 17, 22 i 23. Zasada, że miarodajna przy rozliczeniach między dostawcą i odbiorcą zboża jest waga stwierdzona przez kolej w miejscu nadania (§ 22 ust. 1 branżowych warunków dostawy zbóż, grochu, fasoli oraz ich przetworów — M. P. z 1957 r., nr 15, poz. 117), nie ma zastosowania w przypadku gdy ubytek zboża w czasie transportu spowodowany został niewłaściwym załadunkiem zboża przez dostawcę. Za taki ubytek odpowiada dostawca na podstawie § 17 ust. 2 branżowych warunków, przy czym do tego przypadku nie ma zastosowania § 23 ust. 6 branżowych warunków, dotyczący obowiązku odbiorcy terminowego zawiadomienia dostawcy (7 V 1959 — RN 22/59).

§ 26 ust. 6. Odbiorca fasoli, który zawiadomił telegraficznie dostawcę w przepisany terminie o wadach towaru, określając rodzaj tych wad, nie

traci roszczenia z tytułu rękojmi, choćby wbrew wymogom § 23 ust. 6 branżowych warunków dostawy zbóż, grochu, fasoli oraz ich przetworów (M. P. z 1957 r., nr 15, poz. 117) nie potwierdził tego telegraficznego zawiadomienia na piśmie i nie przesłał dostawcy protokołu próbobrania — jeżeli powyższe uchybienie odbiorcy nie naruszyło interesów dostawcy, w szczególności, jeżeli na podstawie treści telegraficznego zawiadomienia o wadach dostawca powziął wiadomość o istocie zarzutów odbiorcy (2 VI 1959 — RN 26/59).

Zarządzenie przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 1 czerwca 1951 r. w sprawie ogólnych warunków dostaw, związanych z obrotem handlowym z zagranicą (Biuletyn PKPG z 1951 r., nr 18, poz. 170)

§ 5 i § 17. Centrala Handlu Zagranicznego, która nie dołożyła należytej staranności przy odbiorze za granicą towaru importowanego oraz nie poczyniła wszystkich możliwych kroków mających na celu uzyskanie odszkodowania od dostawcy zagranicznego za wady importowanego towaru, obowiązana jest pokryć odbiorcy krajowemu mniejwartość towaru, wynikającą z tych wad.

Z motywów uzasadnienia:

Strona powodowa nie może powoływać się na postanowienia § 5 ogólnych warunków dostaw towarów pochodzących z importu (Biuletyn PKPG z 1951 nr 18, poz. 170) w przedmiocie obowiązywania w stosunkach między stronami wyników zagranicznej kontroli jakościowej. Faktycznie bowiem wyniki tej kontroli były oczywiście sprzeczne ze stanem stwierdzonym przy odbiorze w kraju i wszystkie badania dokonane w kraju stwierdziły niezgodność towaru z kontraktem. Strona powodowa więc w tych warunkach obowiązana była, działając w interesie odbiorcy krajowego i gospodarki narodowej, domagać się od kontrahenta zagranicznego superkontroli jakościowej i dochodzić roszczeń z tytułu niewłaściwego wykonania kontraktu. Strona powodowa nie twierdziła, ażeby superkontrola jakościowa za granicą była niemożliwa, a z reklamowania za granicą mniejwartości zrezygnowała (21 I 1959 — C 1584/58).

Dekret z dnia 24 grudnia 1952 r. o przewozie przesyłek i osób kolejami (Dz. U. z 1953 r., nr 4, poz. 7).

Art. 122 i 128 ust. 4. Bieg terminu prekluzyjnego dla wystąpienia z wnioskiem arbitrażowym, obejmującym roszczenie przeciwko kolei z tytułu umowy przewozu, ulega — w przypadku wniesienia reklamacji — zawieszeniu na okres do chwili udzielenia przez kolej odpowiedzi na tę reklamację, choćby okres ten był dłuższy niż trzy miesiące, w ciągu których kolej obowiązana jest udzielić odpowiedzi zgodnie z art. 122 ust. 1 dekretu o przewozie przesyłek i osób kolejami (25 XI 1958 — RN 99/58).

Art. 117 i 122. Jeżeli kolej nie zażądała uzupełnienia reklamacji zgodnie z postanowieniami ust. 12 przepisów wykonawczych do art. 124 dekretu o przewozie przesyłek i osób kolejami, to reklamacja taka — pomimo jej braków formalnych — nie może być uznana „za nie wniesioną (nieważną)”; fakt nieustosunkowania się kolei do takiej reklamacji w trzymiesięcznym terminie przewidzianym w art. 122 powołanego dekretu uprawnia do dochodzenia roszczenia od kolei na drodze arbitrażowej (29 IX 1959 — RN 40/59).

Ogólne warunki ubezpieczenia w transporcie krajowym mienia jednostek gospodarki uspołecznionej, obowiązujące od dnia 1 stycznia 1952 r. (Postanowienie Ministerstwa Finansów z dnia 6 marca 1952 r.)

§ 1. Gdy uszkodzenie towaru nastąpiło w transporcie dokonywanym przez ubezpieczającego własnymi lub najętymi środkami przewozowymi, wówczas Państwowy Zakład Ubezpieczeń obowiązany jest do pokrycia szkody tylko wtedy, jeżeli ubezpieczający udowodni okoliczności wskazujące na charakter losowy tej szkody.

Szkoda ma charakter losowy gdy powstała mimo dołożenia przez ubezpieczającego należytej staranności przy wykonywaniu czynności przewozowych własnymi lub najętymi środkami transportowymi (11 XI 1959 — CB 448/59).

Ustawa z dnia 1 lipca 1958 r. o rozliczeniach pieniężnych jednostek gospodarki uspołecznionej (Dz. U. nr 44, poz. 215). Rozporządzenie ministra finansów z dnia 13 sierpnia 1958 r. w sprawie form rozliczeń za dostawy, roboty i usługi pomiędzy jednostkami gospodarki uspołecznionej (Dz. U. nr 54, poz. 264)

Art. 7 ust. 1 ustawy, § 3 ust. 2 rozporządzenia. 1) Przewidziany w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 1 lipca 1958 r. o rozliczeniach pieniężnych jednostek gospodarki uspołecznionej (Dz. U. nr 44, poz. 215) okres pięciu dni roboczych liczy się nie od dnia wpływu żądania zapłaty do banku dłużnika, lecz od dnia otrzymania dokumentów rozliczeniowych przez dłużnika, przy czym do tego okresu pięciodniowego nie wlicza się dnia, w którym dłużnik otrzymał powyższe dokumenty. Przy rozliczeniach w formie inkasa bankowego termin ten uważa się za zachowany w przypadku obciążenia rachunku dłużnika w następnym dniu roboczym po terminie płatności.

2) Odsetki zwłoki należne wierzycielowi w razie niedokonania zapłaty w terminie, o którym mowa w punkcie 1, oblicza się za wszystkie dni opóźnienia bez względu na to, czy są to dni robocze, czy też wolne od pracy (13 I 1960 — XVI 342/59).

Ustawa z dnia 29 października 1920 r. o spółdzielniach (jednolity tekst — Dz. U. nr 25, poz. 232 z 1950 r.)

Art. 76. Przyrost wartości nieruchomości spółdzielczej uzyskany na skutek przeprowadzenia inwestycji ze środków społecznych pozostaje przedmiotem własności społecznej i nie może być uznany za własność członków spółdzielni (29 IV 1959 — XV 229/58).

Dekret z dnia 25 czerwca 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (jednolity tekst — Dz. U. z 1958 r., nr 23, poz. 97)

Art. 24 ust. 1 i art. 26. 1) Przepisy art. 24 ust. 1 dekretu o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym (tekst jednolity Dz. U. z 1958 r., nr 23, poz. 97) normują odpowiedzialność uspołecznionego zakładu pracy jako pracodawcy za skutki wypadku, jakiemu uległ pracownik tego zakładu.

2) Od odpowiedzialności przewidzianej w art. 26 dekretu powołanego w punkcie 1 nie są zwolnione jednostki gospodarki uspołecznionej.

Z motywów uzasadnienia:

Celem powołanych w art. 24 dekretu przepisów dotyczących ochrony życia i zdrowia pracowników jest zapewnienie pracownikom przez ich zakład pracy bezpiecznych warunków pracy (vide § 1 uchwały nr 592 Prezydium Rządu z dnia 1 sierpnia 1953 r. w sprawie zapewnienia postępu w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy — M. P. nr A-83, poz. 979) i że jedynie w stosunku do własnych pracowników, z racji płacenia za nich składek ubezpieczeniowych, uzasadnione jest ograniczenie odpowiedzialności zakładu pracy do przypadków, w których choroba, śmierć lub niezdolność do pracy spowodowane zostały naruszeniem przez zakład pracy zasad bezpieczeństwa i higieny pracy. Nie można jednak przyjąć, jak to uczyniła Główna Komisja Arbitrażowa, wydając zaskarżone rewizją orzeczenie, jakoby art. 24 dekretu o zaopatrzeniu emerytalnym wyczerpywał przypadki, w których organowi wypłacającemu rentę inwalidzką przysługuje prawo żądania zwrotu świadczeń od jednostki gospodarki uspołecznionej i aby podstawy do żądania zwrotu takich świadczeń od jednostki gospodarki uspołecznionej, w związku ze zdarzeniem skutkującym niezdolność do pracy osoby nie będącej jej pracownikiem, nie mógł stanowić przepis art. 26 w.w. dekretu...

Treść przepisu art. 26 dekretu o zaopatrzeniu emerytalnym nie wskazuje bynajmniej na to, aby nie dotyczył on jednostek gospodarki uspołecznionej, przy czym na bezpodstawność stanowiska, iż w wymieniony przepis do tychże jednostek się nie stosuje, wskazuje także wyraźnie art. 27 dekretu, który mówi o przedawnieniu w stosunku do uspołecznionych zakładów pracy roszczeń regresowych, wynikających zarówno z art. 24, jak i z art. 26 dekretu (26 I 1960 — RN 70/59).

Uchwała nr 1059 Prezydium Rządu z dnia 31 grudnia 1955 r. w sprawie stawek narzutów na normatywne koszty bezpośrednie robót budowlano-montażowych (M. P. z 1956 r., nr 9, poz. 123)

§ 1. Ustalenie w kosztorysie umownym wysokości stawek narzutów na normatywne koszty bezpośrednie robót budowlano-montażowych w sposób odmienny niż to przewidują zarządzenia właściwych organów — jest prawnie bezskuteczne (10 VIII 1959 — C 645/59).

Ustawa z dnia 25 lutego 1958 r. o uregulowaniu stanu prawnego mienia pozostającego pod zarządem państwowym (Dz. U. nr 11, poz. 37).

Art. 10, 13 i 14. Ustawa z dnia 25 lutego 1958 r. o uregulowaniu stanu prawnego mienia pozostającego pod zarządem państwowym (Dz. U. nr 11, poz. 37) ma na celu uregulowanie całości stosunków prawnych dotyczących mienia pozostającego pod zarządem państwowym. W świetle przepisów tej ustawy spółdzielni, która przed ustanowieniem zarządu państwowego miała prawo do korzystania z objętego zarządem mienia, nie służą żadne roszczenia z tytułu korzystania z tego mienia przez jednostkę, która sprawowała zarząd (17 VII 1959 — RN 29/59).

Ustawa z dnia 30 stycznia 1959 r. — Prawo lokalowe (Dz. U. nr 10, poz. 59)

Uchwała nr 1/60 kolegium arbitrażu Główniej Komisji Arbitrażowej. Kolegium arbitrażu Główniej Komisji Arbitrażowej na posiedzeniu w dniu 12 stycznia 1960 r. w Warszawie na wniosek Prezesa Główniej Komisji Arbitra-

zowej na zasadzie art. 20 dekretu z dnia 5 sierpnia 1949 r. o państwowym arbitrażu gospodarczym (tekst jednolity — Dz. U. z 1958 r., nr 29, poz. 132) ustaliło ogólne wytyczne orzecznictwa arbitrażowego w zakresie własności państwowych komisji arbitrażowych w sprawach o uznanie stosunku najmu za rozwiązany i o opróżnienie lokalu oraz w sprawach o czynsz najmu.

I. Państwowe komisje arbitrażowe rozpoznają spory między jednostkami gospodarki uspołecznionej w sprawach, w których poza tym z mocy przepisów prawa lokalowego dopuszczalna jest droga postępowania sądowego, a w szczególności w sprawach o uznanie stosunku najmu za rozwiązany i o opróżnienie lokalu, gdy: 1) zachodzą przyczyny wymienione w art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 30 stycznia 1959 r. — Prawo lokalowe (Dz. U. nr 10, poz. 59), 2) umowę podnajmu części lokalu użytkowego, podlegającego publicznej gospodarce lokalami, zawarto bez zgody właściwego dla spraw lokalowych organu prezydium rady narodowej, 3) spór dotyczy lokalu nie podlegającego publicznej gospodarce lokalami.

II. Jeżeli w sporze o zapłatę czynszu jedna ze stron podniesie zarzut zastosowania wadliwej stawki czynszowej, komisja arbitrażowa, jeżeli uzna za możliwe i celowe rozliczenie stron w oparciu o prowizorycznie przyjęte przez siebie stawki czynszu, wyda orzeczenie, nie zawieszając postępowania do czasu ustalenia przez organy czynszowe stawki czynszowej.

Jeżeli organy czynszowe ustalą następnie stawki czynszu w odmiennej wysokości, strony dokonają dodatkowego rozliczenia w oparciu o wydaną decyzję.

Zarządzenie Ministra Żeglugi nr 167 z dnia 10 lipca 1953 r. (regulamin współpracy instytucji i przedsiębiorstw współdziałających przy przerzucie masy towarowej przez polskie porty morskie)

§ 58. Jednostka wykonująca przeładunek towaru ze statku do wagonów kolejowych obowiązana jest ponieść ciężar kar należnych kolei za przetrzymanie wagonów podstawionych pod naładunek w terminach uzgodnionych z przeładowcą, jeżeli przetrzymanie wagonów nastąpiło wskutek takich trudności związanych z wyładunkiem towaru ze statku, z jakimi dokonujący przeładunek powinien był się liczyć (31 VIII 1959 — CB 75/59).

Zebrał
Zenon Kłafkowski